מתניתין יומא

ישראל וגוי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל הרי זה מוכרו לנכרי ונותנו במתנה וחוזר ולוקח ממנו לאחר הפסח ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה:

אור החיים

גם לידי ספר הריב"ש (סי' שכח) וז"ל כתבת שרמית ר"י בן הרא"ש שכתב בשם מביו דמקנה דבר שלא לעולם אם נשבע קנה וכו', ולמייתו ממכירת בכורה ד עשו ליעקב וכתיב השבעה לי עד כאן. תשובה לא ש ולא ר"י בנו תמימי עלה, ואין למלות בגברי דברבי ן כזו שאין לה על מה שתסמוך, גם הראיה שהביאו אין ניקר לפי שהיה קודם הדיבור ומאן ליימא לן שלא היה מקנה דבר שלא בא לעולם אז, והשבועה היתה לרווחא זא שלא יערער לפי שהיה אש זרוע ע"כ. והם דבריו ן ח), אלא שהריב"ש לא התבונן לתת טעם שהולרך שבועה עשו כמו שכתבתי:

ברכת יוסף

בבכורות. עיין ספר עפר יעקב און ר' יעקב נוניס ז"ל [תולדות ד"ה לפי] זה ראי"ם אטו כהן יוכל למכור בכורתו. וכתב ונת יעקב היה לבטלו מן העבודה שלא יהיה זע עומד ומקריב לגבוה עבודה זרה.

ושלא

ר שבא הבכורה בעקבה רק בדין גמור, עיין היטב.

חבלי משיח

והדברים עתיקים וידועים בשם הגר"א בפרשת כי תצא דבתאומים זה שיצא אחרונה הוא הבכור, וביאר הכתובים שם דכתיב וילדו לו בנים האהובה והשנואה שהאהובה ילדה לו תחילה, אלא שבן השנואה נוצר תחילה, וע"ז אמר הכתוב לא יוכל לבכר את בן האהובה וגו', והגאון מוהרש"ק בחכמת שלמה חו"מ סי' רע"ח ס"א הביא כן בשם מוהר"ח מוואלאז'ין זצוק"ל, ומוהרש"ק האריך להוכיח שלא כדבריו.

ובדורש לציון דרוש ד' ובשו"מ מהדו"ג ח"ג סי' נ"ב כתבו דודאי אזלינן בתר לידה, וראיה לזה דהלא יעקב ועשו היו ב' תאומים, ועשו יצא ראשון והוא היה הבכור, הרי דלא אזלינן אחר יצירה אלא אחר לידה, ויעוין מש"כ מוהרש"ק שם על זה, אכן בדברי בעלי התוס' הנ"ל מבואר להיפוך דביסודו יעקב היה בכור, ורק דכיון דעשו נולד תחילה הרי הוא מעכב בתורת הבכורה, וע"י המכירה קנה יעקב שם בכורה, וצ"ב בכ"ז.

והנה בהדר זקנים על התורה תירץ דבאמת יעקב היה בכור מעיקר הדין, כי ב' טיפות שנכנסות בשפופרת הרי שטיפה הנכנסת ראשונה יוצאת באחרונה, נמצא דכיון שיעקב יצא שנית נמצא שהוא ראשית אונו של יצחק, וכל מעשה מכירת הבכורה לא היה מעיקר הדין, אלא לבל יערער עשו על הבכורה, ובפירושי התורה לבעלי התוס' כתב כנ"ל, והוסיף דמעשה המכירה היה רק לקנות שם בכורה.

קרבן שור

שנינו במשנה (כא.) 'כל שעה שמותר לאכול, מאכיל לבהמה לחיה ולעופות, ומוכר לנכרי ומותר בהנאתו'. ובבכור שור (שם ד"ה ומאכיל) אסר למכור בהמות לנכרי קודם הפסח כדי שיאכילן הנכרי בחמץ בפסח, וכתב שאין לדמות מכירה זו למכירת חמץ שמותרת, שהנה לכאורה יש לדון מדוע מועילה כלל מכירת חמץ הרי ברור שזוהי הערמה שהנכרי הזה אין דרכו כלל לקנות כל כך הרבה חמץ ביחד, וגם המוכר אין דרכו למכור בבת אחת את כל חמצו, וכן בדרך כלל הקונה הוא עני שאין לו כסף ואעפ"כ קונה חמץ ששוה סכום כסף גדול שאינו ברשותו, וכיום לא מורידים לו את המחיר, [ומכל זה מוכח שהנכרי אינו מתכוין באמת לקנות את החמץ ומדוע מועילה מכירתו. והתשובה היא שבאמת מעיקר הדין אין כלל צורך במכירת החמץ לנכרי, שהרי מדאורייתא די בביטול שכל אחד מבטל בליבו את חמצו בלב שלם אע"פ שנגרם לו מזה הפסד גדול, אלא שגם לאחר הביטול עדיין נשאר איסור דרבנן שחייבו לבער את החמץ מהעולם ולא רק לבטלו, וחכמים עצמם התירו מכירה זו כמבואר בתוספתא"א, ואע"פ שזוהי הערמה מותר, משום שהערמה באיסור דרבנן מותרת כשיש בזה הפסד גדול ואין הוכחה שאינו מוכר באמת, ולאחר

קובץ תשובות (אונ)

המחייב אותו למכור אותם, [ולפי ההלכה הפסוקה בשו"ע סי' תנ"א הרי אפילו כלים הבלועים הרבה מחמץ אין עליו שום חיוב למוכרם, רק לסגור אותם בחדר מיוחד שאין לו שם דריסת רגל, (ומ"ש כ"ג בשם מרן החזו"א זצ"ל שהנהיג למכור לא את גוף הכלים ולא את הבלוע שבכלים צ"ע לשם מה הוא זקוק כלל למכור את הבלוע, גם צ"ע אם חל המכירה על טעמו לא ממשו כי לכאו' הוי כדבר שאין בו ממש כמוכר עויר חורבתו ואויר חצירו אם לא שהקנה לו גוף הכלי כחו"מ סי' רי"ב).

שלחן ערוך (סי' תמח)

"אוֹ שֶׁיִּמְכְּרֶנּוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל מְכִירָה גְּמוּרָה בְּדָבָר מוּעָט,

רש"י (לא) כיום. כתרגומו כיום דילהן, כיום שהוא ברור כך מכור לי מכירה ברורה:

צורבא (פ' וישלח)

כְּגַוְונָא דָא יִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָא דְכִפּוּרֵי, דְּיַהֲבֵי לֵיהּ שָׂעִיר, וְאִתְעַסְּקוּ בַּהֲדֵיהּ עַד דְּאִתְהַדַּר עֶבֶד לְהוּ, וְסָלִיק וְסָהִיד סָהֲדוּתָא קַמֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִתְעֲבִיד לְהוּ סַנֵּיגוֹרָא, וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֹמֹה (שם כה כא) אִם רָעֵב שֹׂנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם, וְעַל הַאי יֵצֶר הָרָע אִתְּמַר.

רמבן (פ' אחרי מות)

מכל חטא ביום הכפורים[69], והקדוש ברוך הוא שומע עדותן[70] של ישראל מן הקטיגור שלהם ומכפר על המזבח ועל המקדש ועל הכהנים * ועל כל עם הקהל[71] שנאמר וכפר את מקדש הקדש וגו', ע"כ אגדה זו. והנה הודיענו שמו ומעשהו *, וזה סוד הענין כי היו עובדים לאלהים[72] אחרים, הם המלאכים, עושים להם קרבנות והם להם לריח ניחוח כענין שנאמר ושמני וקטרתי נתת לפניהם, ולחמי אשר נתתי לך סולת ושמן ודבש האכלתיך ונתתיהו לפניהם לריח ניחוח ויהי נאם ה' אלהים[73]. ואתה צריך להתבונן בכתוב במקרא ובמסורת *. והנה התורה אסרה לגמרי קבלת אלהותם וכל עבודה להם, אבל צוה הקב"ה ביום הכפורים שנשלח שעיר במדבר * לשר המושל במקומות החרבן, והוא הראוי לו מפני שהוא בעליו ומאכילות כחו יבא חורב ושממון כי הוא העילה[74] לכוכבי החרב והדמים והמלחמות והמריבות והפצעים והמכות והפירוד והחרבן, והכלל נפש לגלגל מאדים *, וחלקו מן האומות הוא עשו[75] שהוא עם היורש החרב והמלחמות, ומן הבהמות השעירים והעזים *.

ס יוסף: מכרר כיום" - כיום הנפורים - בלית לך רשות לאסורו

לר - שבא הבכורים